

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут економічний

Кафедра економічної кібернетики

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК. Соціальна економіка

Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Освітня програма Економіка

Спеціальність С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)

Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Затверджено на засіданні кафедри
економічної кібернетики
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Соціальна економіка
Викладач (-і)	д.е.н., проф. Дмитришин Л.І.
Контактний телефон викладача	+38(097)3408514
Е-mail викладача	lesia.dmytryshyn@cnu.edu.ua
Формат Дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного Навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Соціальна економіка формується за розвитком діалектичної єдності соціального і економічного у життєдіяльності суспільства. Трактуючи поняття «соціальна економіка» передбачає усвідомлення взаємозв'язку та підпорядкованості таких загальних понять як «соціальна система», «суспільство», «сфера життєдіяльності суспільства». Розглянемо їх більш докладно. Поняття «соціальна система» вживається у працях мислителів стародавніх часів в контексті загальної ідеї впорядкованості суспільного життя, тому в їх працях воно більш близьке до поняття «соціальний порядок». Науково формалізованого вигляду це поняття набуває лише в з розвитком системного підходу. В широкому розумінні соціальна система – це цілісна структура, основними елементами якої є люди, їх взаємодії, відносини і зв'язки, які носять стійкий характер та відтворюються на основі їх спільної діяльності; сукупність соціальних явищ і процесів, які у єдності і зв'язку між собою утворюють цілісний соціальний об'єкт.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета: формування системи знань про соціальні основи функціонування та розвитку економічних систем на основі теорій та концепцій, що вивчають економічні закони й параметри відтворення людини, сім'ї, групи, населення. Завдання: вивчення основ відтворення людини, сім'ї, групи, населення; з'ясування механізму дії економічних законів і механізму використання їх людьми у процесі господарської діяльності; визначення загальних рис економічної поведінки основних економічних суб'єктів та напрямів їх еволюції; їх функцій в функціонуванні й розвитку економічної системи. Предмет: економічні відносини відтворення людини, сім'ї, групи, населення в їх єдності з продуктивними силами, політичними, національними та іншими інститутами суспільства. У результаті вивчення дисципліни здобувач повинен знати: основи прогнозування напрямків діяльності людини, сім'ї, групи, суспільства як соціально-економічних суб'єктів, виходячи з аналізу моделі розвитку економіки України. вміти: використовуючи знання, набуті в процесі вивчення проблем теорії і практики соціальної економіки, за допомогою додаткової літератури, статистичного та фактичного матеріалу, проаналізувати структуру та фактори соціальних складових суспільного виробництва; використовуючи додаткову літературу, за допомогою набутих знань, визначати тенденції та особливості розвитку економічних систем; використовуючи знання теорії та практики соціальної економіки, за допомогою додаткової літератури критично оцінювати пріоритети та особливості регулювання взаємодій економічних суб'єктів; засновуючись на здобутих знаннях закономірностей розвитку соціальної економіки з'ясувати пріоритетні напрямки інтеграції економічних суб'єктів в сучасну світогосподарську систему.	

4. Програмні компетентності та результати навчання

Компетентності:

ІК. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у сфері економіки, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові компетентності:

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей

Результати навчання:

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямків, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

РН09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни – 90 год.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	10
Практичні	20
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	С1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями)	Другий	Вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема, план	Кількість годин		
	лекція	практичне заняття	самостійна робота
Тема 1. Соціальна економіка: предмет і метод дослідження. Соціальна економіка. Характерні риси соціальної економіки. Суб'єкти соціальної економіки. Об'єкти соціальної економіки. Еволюція соціальної економіки. Предмет соціальної економіки, її категорії і закони. Методологія соціальної економіки. Функції соціальної економіки. Соціальна економіка і економічна політика. Проблеми розвитку соціальної економіки в Україні.	1	2	7
Тема 2. Людина і суспільне виробництво. Суспільне виробництво. Людина як суб'єкт суспільного виробництва. Людина як об'єкт суспільного виробництва. Система потреб і благ. Закон зростання потреб. Обмеженість ресурсів. Основні соціальні та економічні проблеми. Вибір в соціальній економіці. Економічна раціональність та соціальна справедливість. Людина в системі економічних відносин. Суспільний поділ праці. Економічні і соціальні функції суспільного поділу праці. Технологічний прогрес і людина. Власність. Економічні і соціальні функції власності. Інституціональні аспекти власності. Людина в системі відносин власності. Економічні і соціальні результати суспільного виробництва. Ефективність суспільного виробництва.	1	2	7
Тема 3. Основи руху соціальної економіки. Діалектика взаємодії людини і суспільного виробництва. Відтворення людини та її оточення. Технологічний прогрес і трансформація відносин власності. Соціальна орієнтація технологічного прогресу. Постіндустріальний вектор економічного розвитку та соціалізація економіки. Еволюція стилю економічного мислення та соціальна економіка. Економічне зростання. Соціальна орієнтація економічного зростання. Економічний розвиток. Соціалізація економічного розвитку.	1	2	7
Тема 4. Економіка людини. Основні моделі людини в економіці (мета, ресурси та обмеження). Сутнісні сили людини: потреби, інтереси, мотиви, стимули, очікування, здібності, ресурси. Економічне мислення. Економічна свідомість. Основні проблеми людини. Бюджет людини. Вибір людини. Розподіл часу та доходів людини. Загальна рівновага людини. Потенціал людини. Джерела економічної і соціальної влади людини. Функції людини. Ролі людини. Особливості поведінки людини за економічними ролями: власник, робітник, підприємець, споживач, громадянин, творець. Зв'язок економіки людини та параметрів економічної системи.	1	2	7

Тема 5. Економіка групи. Основні види груп, їх місце та роль в економічній системі. Сім'я. Основні моделі сім'ї. Сутнісні сили сім'ї. Соціальні та економічні функції сім'ї. Потенціал сім'ї. Відтворення сім'ї. Бюджет сім'ї. Рівновага сім'ї. Джерела економічної влади сім'ї. Розподіл часу та доходів сім'ї. Зв'язок економіки сім'ї та параметрів економічної системи. Група. Моделі груп (мета, ресурси, обмеження). Сутнісні сили групи. Соціальні та економічні функції груп. Особливості групової поведінки та свідомості. Відтворення групи. Потенціал групи. Бюджет групи. Рівновага групи. Джерела економічної влади групи. Зв'язок економіки груп та параметрів економічної системи.	1	2	7
Тема 6. Економіка населення. Населення країни. Сутнісні сили населення. Структура населення країни. Соціальні та економічні функції населення. Проблеми населення. Доходи та витрати населення. Вибір населення. Відтворення населення. Фактори руху населення. Якість життя. Соціальні стандарти. Ступінь диференціації населення. Бідність. Зайнятість й безробіття. Загальна економічна рівновага населення. Людський капітал. Структура людського капіталу. Показники людського капіталу. Людський потенціал. Економічна свідомість населення. Рух економічної свідомості населення. Зв'язок економіки населення та параметрів економічної системи.	1	2	7
Тема 7. Механізм координації соціальної економіки. Механізм координації соціальної економіки. Структура механізму координації соціальної економіки. Сутність соціально-економічних взаємодій. Еволюція соціально-економічних взаємодій у відтворенні суспільства. Соціальні взаємодії та нова економіка. Економічна свобода й демократія. Дискримінація й справедливість. Економіка соціального узгодження. Суспільний вибір. Соціальне партнерство. Громадянське суспільство.	2	4	9
Тема 8. Соціальна політика в контексті глобалізації. Роль держави в соціалізації економіки. Сутність соціальної політики. Об'єкти та суб'єкти соціальної політики. Принципи соціальної політики. Цілі і пріоритети соціальної політики. Міжнародні соціально-економічні взаємодії та міжнародні організації. Основні напрямки соціальної політики в Україні.	2	4	9
Разом	10	20	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система
оцінювання навчальної
дисципліни

Система оцінювання знань здобувачів освіти з навчальної дисципліни включає поточний та семестровий контроль знань. Поточний контроль здійснюється під час проведення аудиторних занять і має на меті перевірку знань здобувачів з окремих тем навчальної дисципліни та рівня їх підготовленості (усні відповіді, доповіді, дискусії, розв'язування практичних ситуацій (задач), тестування, контрольні роботи).

Оцінки отримані здобувачами, виставляються в електронні академічні журнали в 100 бальній шкалі.

Накопичення балів студентом під час вивчення дисципліни проводиться у такому співвідношенні:

- поточне оцінювання – 80 балів;
- самостійна робота – 20 балів.

Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка (у стобальній шкалі) з навчальної дисципліни визначається наростаючим підсумком як сума оцінок за поточне оцінювання та самостійну роботу відповідно до їх розподілу у електронному журналі.

Підсумкова залікова оцінка виставляється на останньому практичному занятті.

Результати оцінювання заносяться до електронних екзаменаційних відомостей та індивідуальних планів навчання здобувачів освіти.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з усіх видів навчальної роботи здійснюється за стобальною шкалою і переводиться у національну шкалу та шкалу ECTS за схемою:

Зараховано – «відмінно» (90-100 балів) – (А – за шкалою ECTS)– здобувач демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв'язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; вільно володіє науковими термінами;

Зараховано – «добре» (70-89 балів) (за шкалою ECTS: 80-89 – В; 70-79 – С) – здобувач демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв'язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності у розв'язках;

Зараховано – «задовільно» 50-69 балів (за шкалою ECTS: 60-69 – D; 50-59 – E) – здобувач володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв'язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв'язки;

Незараховано (менше 50 балів) (за шкалою ECTS: 26-49 – FX;

1-25 – F) – здобувач не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.

Отримання додаткових балів за дисципліною можливе в разі виконання індивідуальних завдань, попередньо узгоджених з викладачем.

	Також за рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій), а також були учасниками олімпіад, конкурсів, можуть присуджуватися додаткові бали (див. «Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника», URL: https://surl.li/wmmuhb ; «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» URL: https://surl.li/dxovqb)
Вимоги до письмових робіт	Здобувач виконує контрольні роботи головна мета яких – перевірка ступеня засвоєння здобувачами теоретичних положень курсу. У разі відсутності здобувача при написанні контрольної роботи йому надається можливість виконати цей вид роботи в межах індивідуально-консультативної роботи з викладачем або в межах визначеного викладачем відповідного практичного заняття.
Практичні заняття	Практичні заняття проводяться з метою формування у здобувачів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і практичні навички з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань здобувачів.
Самостійна робота	Загальний обсяг годин самостійної роботи здобувача, що відводиться на вивчення дисципліни «Соціальна економіка» складає 60 год. Навчальний матеріал дисципліни, передбачений для засвоєння здобувачем вищої освіти у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, що вивчався при проведенні аудиторних навчальних занять. Оцінювання самостійної роботи проводиться за окремим розкладом під час тижнів контролю за самостійною роботою. Оцінки, отримані здобувачами вищої освіти вносяться до журналу занять навчальної групи та враховуються при визначенні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.
Умови допуску до підсумкового контролю	Максимальну оцінку 100 балів здобувач може отримати протягом семестру за всі види контролю в межах практичних занять та за самостійну роботу.
Підсумковий контроль	Форма контролю: залік.

7. Політика курсу

Письмові роботи: здобувач повинен самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання, а для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.

Здобувачам вищої освіти, які не отримали оцінку за підсумковий семестровий контроль, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіка ліквідації академзаборгованості за встановленими в університеті правилами.

Очікується, що здобувачі будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається «Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (URL: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>). Списування під час виконання завдань заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише для виконання он-лайн тестування. Для обчислень можна використовувати калькулятор.

Відвідування занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі здобувачі відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Здобувачі мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Пропуски практичних занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку на консультаціях.

У здобувачів є можливість отримати додаткові бали пройшовши онлайн курси на навчальних платформах Prometheus, Coursera тощо. Слід враховувати, що приймаються сертифікати, які розширюють чи поглиблюють знання з дисципліни. Попередньо здобувач повинен погодити коректність обраного курсу (написавши лист на електронну адресу: lesia.dmytryshyn@cnu.edu.ua).

Результати неформальної освіти визнаються згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (URL: <https://surl.li/xpiocw>).

При використанні технологій штучного інтелекту здобувачі повинні дотримуватись «Рекомендацій щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти» (URL: <https://surl.li/zntjtk>).

8. Рекомендована література та інші джерела

1. Blagun I., Dmytryshyn L. Statistical Models For Income Distribution In The Socio-Economic Systems. *Nauki o zarzadzaniu*. 2013. № 3 (16). P. 9-20.
2. Marian Dmytryshyn, Lesia Dmytryshyn. A model of diffusion in the income distribution of the population. International scientific conference «*Applied Mathematics and Information Technology*». Chernivtsi, Ukraine. September 22-24, 2022.
3. Благун І.С., Дмитришин Л.І. Аналіз та обґрунтування показників вимірювання нерівності в розподілі доходів. *Актуальні проблеми економіки*. Київ, 2013. № 4(142). С. 192-201. <http://economicscience.net/archive2013/251-4142.html>
4. Благун І.С., Дмитришин Л.І. Сценарне моделювання перерозподілу доходів в соціально-економічних системах. *Моделі оцінки і аналізу складних соціально-економічних систем: монографія*. – Х.: ІД «ИНЖЭК», 2013. – С. 236-250.
5. Васильєв В.В. Соціальна робота на підприємстві: навч. посіб. К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. 424 с.
6. Дмитришин Л.І. Моделювання просторово-структурної диференціації грошових доходів населення: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Віктор Дяків, 2013. 403 с.
7. Дмитришин Л.І., Головчук Н.І. Ідентифікація моделей соціального інвестування. Матеріали VIII Міжнародної науково-методичної конференції «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» (Чернівці, 20-21 квітня 2023 р.). С.88-90.
8. Дмитришин Л.І., Головчук Н.І. Формування підходу до аналізу соціального інвестування. Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих економістів-кібернетиків «Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід» (Львів, 25 листопада 2022 р.). Львів, 2022. С. 90-91. URL: https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/10/zbirnyk_2022.pdf
9. Дмитришин Л.І., Кондрацька А.С. Вплив неформальної освіти на розвиток ефективної економіки в Україні. *Бізнес Інформ*. 2022. №5. С. 57-61. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-5-57-61>
10. Зверева І.Д., Безпалько О.В., Янкович О.І. Соціальна робота в Україні: навч. посіб. Київ: Центр навч. л-ри, 2004. 254 с.
11. Іванісов О.В. Демографія: конспект лекцій. Харків: ХНЕУ, 2009. 150 с.
12. Капська А.Й., Безпалько О.В., Вайнола Р.Х. Соціальна робота: технологічний аспект: навч. посіб. Київ: ДЦССМ, 2004. 362 с.
13. Кліменко О.М., Машенко М.А. Соціальна економіка: навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 2013. 148 с.
14. Назарова Г.В., Іванісов О.В., Доровської О.Ф. Демографія: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2011. 218 с.
15. Семигін Т.В., Григ І.М. Соціальна робота: навч. посіб. Київ: Києво-Могилянська академія, 2004. 178 с.
16. Сисак (Дмитришин) Л.І. Аналіз підходів і методів визначення показників життєвого рівня населення. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Збірник наукових праць. Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. Випуск 213. Том 4. С. 1066-1072.
17. Сисак (Дмитришин) Л.І. Моделювання впливу розвитку споживчого ринку на рівень життя населення. *Вісник Тернопільської академії народного господарства*. 2002. № 11-12. С. 21-31.
18. Удотова Л.Ф. Соціальна статистика: підручник. Київ: КНЕУ, 2002. 376 с.
19. Шевченко О.О. Соціальна економіка: навч. посіб. Краматорськ : ДДМА, 2008. 59 с.